

บทเรียนที่ ๒.๕ การทำงานของทีมสหวิชาชีพกับการป้องกันและแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การทำงานของทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ทั้งเด็ก ผู้หญิง และคนในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้มี “สหวิชาชีพ” เป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินการกลไกสำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าว

บุคลากรสหวิชาชีพ มีบทบาทหน้าที่ในการประสานสัมพันธ์กันและมีความเข้าใจ ร่วมกันในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมาย (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐) ให้เป็นแนวทางเดียวกัน และต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติงานของแต่ละกลไกในการคุ้มครองเด็ก ผู้หญิง และคนในครอบครัว

๑. หลักการเบื้องต้นในการดำเนินงานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวของบุคลากรในทีมสหวิชาชีพ มีดังนี้ (สารโธษ นักเบศร์, ม.ป.ป.)

๑) หลักคิดเบื้องต้นในการคุ้มครองสวัสดิภาพของทีมสหวิชาชีพ คือ ปัญหาครอบครัวเป็นเรื่องละเอียดอ่อน สหวิชาชีพต้องใช้ความระมัดระวัง และใช้ดุลยพินิจในการคุ้มครองสวัสดิภาพอย่างสูง ดังนั้น การแทรกแซงของรัฐและสหวิชาชีพ ในการคุ้มครองสวัสดิภาพ ต้องคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวก่อน เว้นแต่จะมีภัยที่ไม่อาจก้าวล่วงได้

๒) ข้อควรปฏิบัติเบื้องต้นในการคุ้มครองสวัสดิภาพ

๒.๑) พิจารณาว่ากรณีนั้นเป็นความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ โดยพิจารณาการเป็น “บุคคลในครอบครัว” เป็นกรณี “ความรุนแรงในครอบครัว”

๒.๒) ถ้าผู้ถูกกระทำเป็นเด็ก ให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาใช้บังคับ

การขอรับการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ส่วนใหญ่จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๓ หน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในการดูแลสุขภาพ คุ้มครองสวัสดิภาพ และให้บริการช่วยเหลือทางสังคม ได้แก่ สถานพยาบาล สถานีตำรวจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งบุคลากรที่ให้ความคุ้มครองสามารถแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าช่วยเหลือ และดำเนินการประสานงานส่งต่อความช่วยเหลือคุ้มครองซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นเครื่องมือและกลไกในการทำงานของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง แต่การดำเนินงานตามกระบวนการต่าง ๆ ยังมีรายละเอียด

ที่ต้องอาศัยการตีความ ซึ่งมีความซับซ้อนและค่อนข้างยุ่งยากต่อการนำไปปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและบูรณาการการทำงานจากบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญหรือมีทักษะเฉพาะหลายด้าน หรือที่เรียกว่าเป็นทีมสหวิชาชีพ ที่ต้องหาแนวทางการทำงานร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญห โดยสหวิชาชีพมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำรุนแรง และผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งในที่นี้เน้นการทำงานเชิงรุกหรืองานในการป้องกัน ด้วยการเฝ้าระวังและเตือนภัย

๒. แนวปฏิบัติในการทำงานของทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว แนวทางการทำงานของทีมสหวิชาชีพ (บุญเสริม หุตะแพทย์, ๒๕๕๘) ดังนี้

๑) พนักงานเจ้าหน้าที่ บทบาทของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมี ๒ ประเภท มีดังนี้

๑.๑) พนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีแต่งตั้งและพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ในเบื้องต้น (มาตรา ๖) เมื่อได้รับการแจ้งหรือพบเห็น เป็นผู้ประสานงานติดตามผลการใช้มาตรการคุ้มครองชั่วคราวระหว่างดำเนินคดี (มาตรา ๑๐ และ ๑๑) และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำรุนแรงในครอบครัวในกรณีที่ยอมความกัน (มาตรา ๑๒ วรรค ๒)

๑.๒) พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี มีอำนาจกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวระหว่างดำเนินคดี (ตามมาตรา ๑๐)

๒) บุคลากรทางการแพทย์ ประกอบด้วย แพทย์/จิตแพทย์/พยาบาล/เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีบทบาทหน้าที่ในการตรวจวินิจฉัยและรักษาพยาบาลอาการบาดเจ็บทางด้านร่างกายและเจ็บป่วยทางด้านจิตใจของผู้ถูกกระทำและผู้กระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และให้ข้อมูลแก่แพทย์ในทีมสหวิชาชีพ รวมทั้งให้การเยียวยาและบำบัดรักษาพยาบาลอาการทางกายรวมทั้งทางจิตประสาท

๓) บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๓.๑) พนักงานตำรวจ มีบทบาทหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุ ให้คำชี้แนะในเบื้องต้น ติดตามผู้กระทำรุนแรงในครอบครัวมาดำเนินคดี ร่วมให้ข้อมูลกับทีมสหวิชาชีพ ประสานงานในการใช้กระบวนการทางครอบครัวและส่งต่อ เพื่อให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ และรักษาอาการบาดเจ็บแก่ผู้ถูกกระทำรุนแรง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจยังเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดมาตรการหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวให้แก่ผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว (มาตรา ๑๐)

๓.๒) **พนักงานสอบสวน** มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีและจัดให้มีการไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ทำบันทึกข้อตกลงกำหนดเงื่อนไขการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำรุนแรงในครอบครัว หากผู้ถูกกระทำฯ ประสงค์จะยอมความถอนคำร้องทุกข์ก็สามารถดำเนินการได้

๓.๓) พนักงานอัยการ มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำ รุนแรงในครอบครัว ค้ำครองสิทธิและช่วยเหลือและให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่บุคคล และครอบครัว และสหวิชาชีพ

๓.๔) พนักงานฝ่ายปกครอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนโดยตรง ทำหน้าที่ออกคำสั่ง กำหนดมาตรการหรือวิธีการ บรรเทาทุกข์ชั่วคราวให้แก่ผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว (มาตรา ๑๐)

๔) บุคลากรด้านสวัสดิการ

๔.๑) นักสังคมสงเคราะห์ มีบทบาทในการไกล่เกลี่ยปัญหาความรุนแรง ในครอบครัว ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ถูกกระทำ ผู้กระทำ และผู้ได้รับผลกระทบ จากความรุนแรงในครอบครัว ลงเยี่ยมครอบครัว และประสานส่งต่อความช่วยเหลือไป ยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือเครือข่ายสหวิชาชีพ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ของผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

๔.๒) นักจิตวิทยา มีบทบาทในการตรวจและประเมินทางจิตวิทยา ให้ข้อมูล ทางจิตวิทยาแก่ทีมสหวิชาชีพ ให้คำปรึกษาแนะนำร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อสนับสนุนการวินิจฉัยโรคของแพทย์ จิตแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาและเครื่องมืออื่น ๆ

๔) บุคลากรของบ้านพักเด็กและครอบครัว มีหัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นทีมสหวิชาชีพ (เป็นผู้มีความใกล้ชิดกับผู้ใช้บริการ รับรู้ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจาก ความรุนแรงในครอบครัว) มีบทบาทหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ ค้ำครอง หรือให้ที่พักพิง แก่ผู้ถูกกระทำ และผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งผู้กระทำ รุนแรงในครอบครัวด้วย

๕) บุคลากรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องด้าน ต่าง ๆ เช่น นักกฎหมาย ผู้นำทางศาสนา ครู อาจารย์ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรเอกชน และภาคประชาสังคม มีส่วนร่วมในการคุ้มครองสวัสดิภาพ เฝ้าระวังและเตือนภัยความเสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัว

